

Nyhetsbrev från Yrkesföreningar mot Tobak

Socialstyrelsens generaldirektör Lars-Erik Holm gör i dagarna sin sista arbetsdag och efterträds av Olivia Wigzell. Under nästan åtta år har Lars-Erik Holm medverkat till en omstrukturering av myndigheten – dessa förändringar har jag varken kunskap eller anledning att just nu recensera. Hans avskedsformulering värmer: ”Jag är stolt över allt detta, och jag känner mig övertygad om att Socialstyrelsen även i fortsättningen kommer att göra skillnad för de svaga och utsatta i samhället”.

UNDER LARS-ERIK HOLMS tid har arbetet med riktlinjer för sjukdomsförebyggande metoder kommit i gång. Att implementeringen i vården tar sin tid är vi alla medskyldiga till.

VAD JAG TYCKER vi har särskild anledning att tacka Lars-Erik Holm för, är hans tydlighet i snusfrågan. Redan 2008 myntade han i en debattartikel i Läkartidningen uttrycket ”Snus räddar inte liv – det gör bara rökstopp!”. Med som undertecknare var hans fyra nordiska kollegor och artikeln publicerades också på engelska i Tobacco Control året efter.

KONKLUSIONERNA GÄLLER FORTFARANDE: att det finns evidensbaserade metoder för rökavvänjning – där en kombination av icke-farmakologiskt och farmakologiskt stöd är mest effektivt – och att det inte finns någon motsvarande evidens för snus som avvänjningsmedel.

Lars-Erik Holm är också tydlig i samband med det nu aktuella införförandet av EUs tobaksprodukt direktiv. ”Socialstyrelsen ser fram mot en reglering som tydligare tar sikte på att stödja människor att avstå från att använda alla former av tobaksprodukter, även snus”. Detta är i enlighet med tobakskonventionen. ”Samma åtgärder bör tillämpas för alla tobaksprodukter i direktivet. Sverige har visserligen ett undantag från EUs förbud mot snus, men ett förbud mot ”karaktäriserande” smaker bör därför gälla såväl cigaretter som snus.”

Lars-Erik Holm har varit Socialstyrelsens generaldirektör i 7,5 år.

Att leda en utveckling

Så talar en tydlig ledare som inser att utvecklingen av snusprodukter – och e-cigarettprodukter – enbart är ett sätt för tobaksindustrin att hålla fast nikotinberoende kunder och genom förledande smaker rekrytera nya generationer in i beroendet.

MEN VI HAR alla en ledarroll – vi alla som fått en utbildning som lett oss till arbete kring barn och unga, i hälso- och sjukvården och i omsorgen. Vår kunskap ger oss ett ansvar att leda utvecklingen i en hälsofrämjande riktning. Var och en på sin nivå, på sitt sätt. Alla kan inte hamna på DN Debatt – lokalbladet duger bra. Och sociala medier har blivit ”allas” tummelplats. Låt inte de många företrä-

darna för kortsiktiga ekonomiska intressen dra nytta av myndigheternas munkavle när det gäller opinionsbildning. Rätt utnyttjad har vi en mycket större trovärdighet!

UNDER 2016 FÖRVÄNTAR vi oss att pågående utredningar kommer att leda till politiska förslag och beslut. Vår opinionsbildning för en tidsbestämd utfasningsstrategi: Tobacco Endgame - Rökfritt Sverige 2025 – behöver intensifieras. Se på våra hemsidor hur du kan bli en bra ledare och opinionsbildare. På din ort.

ANNARS FRESTAS JAG att fråga: hur många sjuka och döda av rökning tycker du är lagom?

Göran Boëthius

Ordförande Tobaksfakta – oberoende tankesmedja

PS. Sa jag lycka till, Olivia Wigzell, som tillträder den 1 oktober?! DS.

Tobaksfakta

- Risken för icke rökare att drabbas av stroke är 30 procent större för den som utsätts för andras tobaksrök jämfört med den som lever i en rökfri miljö.

Källa: Malek A.M. m.fl.: Secondhand Smoke Exposure and Stroke. Article in Press, American Journal of Preventive Medicine, online, nedladdad 2015-09-18.

Tobaksfakta

- Passiv rökning ökar även risken för diabetes typ 2, med 22 procent.

Källa: Pan A., m.fl.: Relation of active, passive, and quitting smoking with incident type 2 diabetes: a systematic review and meta-analysis. The Lancet Diabetes & Endocrinology, Online First, nedladdad 2015-09-18.

Helen Stjerna är ny generalsekreterare på A Non Smoking Generation. Hon kommer närmast från kommunikationsbyrån Xpdition.

Lina Glans är ny politiskt sakkunnig med ansvar för bland annat tobaksfrågor hos folkhälsominister Gabriel Wikström. Lina Glans efterträdde Juan Pablo Rua. Hon kommer närmast från Stockholms stadshus där hon var borgarrädssekreterare.

Läkarsamtalet om tobak heter en ny bok av psykologerna och tobaksavvänjningsexperterna Agneta Hjalmarsson och Margareta Pantzar, båda styrelsemedlemmar i PmT. Boken är utgiven av Studentlitteratur och beskriver hur läkare kan hjälpa sina patienter att sluta med tobak.

Vecka 47, Tobaksfria veckan, närmar sig. Nu har du chansen att komma med förslag och önskemål till Yrkesföreningar mot Tobak – vilka aktiviteter vill du att YmT ska genomföra under vecka 47 i år? Vad behöver du för stöd till dina lokala aktiviteter? Tips och idéer mottages! Mejla till YmT:s kanslichef Lena Sjöberg på Lena@ymtkansli.org

Världen

Den 25-27 september samlades över 150 av världens ledare på FN-toppmötet i New York där de slutligen antog Förenta Nationernas nya mål för hållbar utveckling. Kampen mot den globala tobaksepidemin lyfts fram under mål 3 som handlar om att ”garantera ett hälsosamt liv och uppmuntra till välmående för alla åldrar”. Under detta mål sägs att länderna ska stärka genomförandet av den internationella tobakskonventionen.

En miljöhälsoorganisation i Kalifornien har låtit testa närmare 100 olika typer av e-cigarett och närbesläktade produkter. I en majoritet hittades höga halter av cancerframkallande kemikalier. Miljöhälsoorganisationen, Center for Environmental Health, vidtar nu rättsliga åtgärder mot e-cigarettillverkarna.

Ett förslag till ny tobakslag är ute på remiss i Finland till 28 september. Förslaget innehåller både de nyheter som följer av EU:s nya tobaksproduktdirektiv och andra skärpningar. Bland annat föreslås att samma regler ska gälla för e-cigarett som för vanliga cigaretter, att fastighetsägare lättare ska kunna förbjuda balkongrökning och en kraftig minskning av hur mycket snus eller annan rökfri tobak som privatpersoner får importera till Finland för eget bruk.

Härjedalen blev första kommunen

Antalet namn på listan över organisationer som beslutat stödja Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025 växer stadigt.

Den 25 september hade 81 organisationer fattat ett sådant beslut. Nyast på listan var då Härjedalens kommun, som nyligen blev landets första kommun som stödjer Tobacco Endgame. Sedan tidigare finns tre landsting/regioner med bland stödjarna; Jämtlands läns landsting, Landstinget i Kalmar län och Region Örebro län.

Kommunstyrelsen i Härjedalen fattade sitt beslut i september efter att ha fått information om Tobacco Endgame i ett tjänsteutlåtande av alkohol- och drogsamordnaren Agneta Roberts.

– Det är ett beslut som också stär-

ker vårt eget tobakspreventiva arbete, säger Agneta Roberts till www.tobaksfakta.se efter kommunstyrelsens beslut.

– Vi har rökfri arbetstid sedan april 2011, men behöver göra förbudet effektivare genom att t ex skriva in rökfri arbetstid i alla kontrakt om nyanställningar och vikariat. Vi har möjlighet att i en ny folkhälsoplan som är under arbete få med sådana åtgärder.

Även kommunalrådet Gunilla Zetterström Bäck (S) ser, enligt www.tobaksfakta.se, stödet till Tobacco Endgame en som hälsofrämjande möjlighet att utveckla det tobakspreventiva arbetet i kommunen och på det sättet förbättra folkhälsan.

– Vi vill att kommunens invånare ska må bra, säger hon.

Många Tobacco Endgame-aktiviteter i höst

Det blir en händelserik höst i satsningen Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025.

Redan i vecka 40 är det dags för ett spännande forskarbesök från Nya Zeeland, vars regering beslutat att landet ska vara rökfritt år 2025. Professorerna Janet Hoek och Phil Gendall från University of Otago i Nya Zeeland kommer hit för att dela med sig av sina erfarenheter kring det beslutet.

De båda forskarna är engagerade både i opinionsbildningen kring regeringens mål Smokefree 2025 och i nätverket ASPIRE2025 som några universitet bildat för att arbeta med forskning som kan stödja den tobakspolitiska processen.

Under Sverigebesöket medverkar Janet Hoek och Phil Gendall i flera aktiviteter. Tisdag 29 september kl. 14-16.30 ordnas ett forskningsorienterat möte inriktat på att stimulera den svenska tobaksrelaterade forskningen. Platsen blir Svenska Läkaresällskapets hus på Klara Östra kyrkogata 10 i Stockholm. Onsdag 30 september kl. 12-13.30 arrangeras ett seminarium i riksdagen där riksdagsledamöterna och andra intresserade får möjlighet att uppdatera sig om den tobakspolitiska debatten. Torsdag 1 oktober kl. 14 berättar de

två forskarna om sina erfarenheter vid ett informellt möte för tobaksförebyggare. Mötet hålls i Svenska Läkaresällskapets hus i Stockholm.

Den 17 november är det sedan dags för nästa seminarium i den serie av seminarier som arrangeras under Tobacco Endgame-satsningen. Seminariet blir ett sammarrangemang mellan Regionala cancercentrum, Cancerfonden, Yrkesföreningar mot Tobak och Tobaksfakta – oberoende tankesmedja. Liksom sina föregångare kommer seminariet att webbsändas och kunna ses i efterhand. Mer information kommer inom kort på www.tobaksfakta.se

DEN 2-4 DECEMBER är det dags för ännu ett forskarbesök då professor Luke Clancy från Irland kommer till Stockholm på inbjudan av Läkare mot Tobak och Tobaksfakta – oberoende tankesmedja. Irlands regering har beslutat om att skapa en tobaksfri nation till 2025 och även publicerat en plan för hur det ska gå till. Vid riksdagsseminarier, nätverksmöten och ett symposium på Medicinska riksstämman kommer Luke Clancy bland annat att dela med sig av de irländska erfarenheterna.

Fotnot: Du har väl sett de två nya underlagen om Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025 för tobaksförebyggare som arbetar i kommuner respektive i regioner/landsting? De finns på <http://tobaksfakta.se/tema/tobacco-endgame/>

Rök-/tobaksfri arbetstid i 75 % av kommunerna

Tre av fyra svenska kommuner har nu tobaksfri eller rökfri arbetstid. Det visar resultatet av den enkätundersökning som Lärare mot Tobak (LärmT) och Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak (PmT) genomfört under 2015.

Lärare mot Tobak och Psykologer mot Tobak arbetar för att skolan ska vara en tobaksfri arbetsmiljö för både elever och vuxna. Att kommunen har en tobakspolicy och rök- eller tobaksfri arbetstid för personalen ger skolan ett viktigt stöd i arbetet med att förebygga tobaksanvändning. E-cigarett bör här behandlas på samma sätt som vanliga cigaretter.

Under 2015 har de två yrkesföreningarna genomfört en gemensam enkät för att bland annat undersöka:

- förekomsten av tobakspolicy i kommunerna
- pågående utveckling av framtida tobakspolicies
- kommunernas policy gällande rök-/tobaksfri arbetstid för personalen
- kommunernas policy gällande e-cigarett

Två andra syften med arbetet var att stimulera kommuner att inkludera tobak och e-cigarett i policydokument om droger samt att identifiera kontaktpersoner i Sveriges kommuner.

Under perioden 18 mars-15 april 2015 besvarade sammanlagt 226 av 285 tillfrågade kommuner en webbenkät om ovanstående policyfrågor. Resultatet visar att det pågår en positiv utveckling bland landets kommuner när det gäller att diskutera och besluta hur tobak och e-cigarett ska hanteras i verksamheten.

216 kommuner svarar att de har infört rök- eller tobaksfri arbetstid för personalen, vilket innebär att de

anställda inte röker/använder tobak när de är på jobbet (lunchen är undantagen). 26 av dessa 216 kommuner har inkluderat snuset i policyn och har alltså tobaksfri arbetstid. 23 kommuner med rökfri arbetstid förbereder sig för att även inkludera snuset. Ytterligare tio kommuner förbereder sig för rökfri arbetstid och tio för tobaksfri arbetstid. Mer än två tredjedelar av kommunerna har också en drogpolicy där tobak ingår. I de flesta fall gäller denna policy även i skolorna, dock är det inte så vanligt att den gäller friskolor.

TOBAKSAKTA – oberoende tankesmedja – följde tidigare under många år utvecklingen av rök-/tobaksfri arbetstid i kommunerna genom kartläggning per telefon och e-post. Den 29 september 2014 gjorde Tobaksakta sin senaste uppdatering av listan över kommuner med rök- eller tobaksfri arbetstid. Då fanns 201 kommuner på denna lista. I LärmT:s och PmT:s undersökning har alltså ytterligare 15 kommuner med rök- eller tobaksfri arbetstid tillkommit och antalet som har helt tobaksfri arbetstid har ökat från 16 till 26.

– Undersökningen visar också att 33 procent av kommunerna har inkluderat förbud mot e-cigarett i skolan i sina policies, något som är mycket viktigt i väntan på lagstiftning på området, säger Barbro Holm Ivarsson, ordförande i Psykologer mot Tobak.

– Såväl WHO som Folkhälsomyndigheten rekommenderar detta och vi vet att även landstingen nu inför regler om e-cigarett i sina policies.

Lärare mot Tobak kommer att fortsätta arbetet för rök-/tobaksfri arbetstid för kommunal personal samt bevakna och därigenom stimulera utvecklingen för rök-/tobaksfri skoltid, inkluderat e-cigarett.

Hallå där, Mats Andersson, vd för fjärde AP-fonden...

Hur länge tänker ni fortsätta att investera svenska pensionspengar i tobaksindustrin?

– Vi funderar för närvarande över den frågan inom AP4 och kommer före årets slut att besluta om vi ska fortsätta investera i tobak eller inte.

I somras medverkade du vid Lärare mot Tobaks seminarium i Almedalen om AP-fondernas tobaksplaceringar – vad tyckte du om debatten där?

– Det var en bra debatt, det är viktigt att etiska aspekter av pensionsfondernas investeringar diskuteras.

Sverige har ju ratificerat tobakskonventionen och därmed förbundit sig att arbeta för att minska allt tobaksbruk. Hur går det ihop med att AP-fonderna, som förvaltar en stor del av det svenska pensionskapitalet, investerar i tobaksindustrin?

– Det kan man naturligtvis diskutera, men vårt uppdrag är att förvalta alla svenskers pensionspengar på ett sätt som ger så god avkastning som möjligt. Vi har räknat ut att om vi skulle ha uteslutit alla tobaksbolag från våra placeringar sedan 2001 så skulle vår avkastning ha blivit tre-fyra miljarder lägre. Tobaksindustrin har hittills gett god avkastning.

Vad kan få er att ändra er och sluta investera i tobak?

– Både etiska skäl och avkastningsskäl. När det gäller de etiska skälen vill vi i det längsta försöka påverka bolag som agerar oetiskt genom dialog och inte genom att utesluta dem. Men den vägen är inte framkomlig när det gäller tobaksbolag, de kommer inte att sluta tillverka tobak. Och jag anser att vi måste även fundera över om vi av rena avkastningsskäl kanske inte längre ska vara i tobaksindustrin. Även om den är lönsam nu så måste man fråga sig hur de närmaste 10-15 åren ser ut.

Fotnot: På www.sparahallbart.se kan du ta reda på hur mycket olika fonder investerar i fossila bränslen, förbjudna vapen, alkohol, tobak respektive spel. Där kan man se att samtliga AP-fonder har betydande placeringar i tobaksaktier.

Skyltar för rökfria utemiljöer

► **LÄRARE MOT TOBAK** har i samarbete med företaget Signpartners låtit ta fram två skyltar som kan användas för att skapa rökfria lekplatser respektive badstränder. Intresset för skyltarna är, enligt LärmT:s ordförande Ingrid Talu, stort.

Läs mer och beställ via länken till tillverkaren:
<http://www.signpartners.se/Skyltar/Trivsel/trivsel.html>

Nytt stipendium för unga

Är du max 25 år och driver eller planerar ett projekt för att motverka tobaksbruk? Då kan du söka Psykologer mot Tobaks nya ungdomsstipendium **Tobaksstopp.nu**.

PmT vill uppmuntra fler unga att engagera sig i tobaksfrågor. PmT har därför inrättat en stipendiefond för att årligen dela ut ett eller flera stipendier till unga som arbetar för minskat tobaksbruk. Stipendiet innebär att mottagaren får ett ekonomiskt bidrag för att täcka kostnader i arbetet och får en mentor från Psykologer mot Tobak som stöd och bollplank. Den totala stipendiesumman är maximalt 10 000 kr, som

delas ut till ett eller flera projekt. Beslut om vem eller vilka som ska få stipendiet fattas av styrelsen för PmT.

Stipendiet kan sökas av enskilda ungdomar, grupper av ungdomar, skolklasser och föreningar som inte har tobaksförebyggande arbete som sin huvudfråga. Samtliga sökande ska vara max 25 år under ansökningsåret. Man kan söka stöd för ett planerat eller påbörjat projektarbete för att motverka tobaksbruk.

Sista ansökningsdag för den första stipendieomgången är 31 oktober 2015.

Ansök på www.tobaksstopp.nu

På gång

► Den 29 september – 1 oktober gästar professorerna Janet Hoek och Phil Gendall från University of Otago i Nya Zeeland Stockholm på inbjudan av Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Flera intressanta möten ordnas. Läs mer på sid. 2 och på <http://tobaksfakta.se/nyheter/forskarbesok-fran-nya-zeeland-i-slutet-av-september/>

► Högutbildade mår bättre och lever längre än personer med låg utbildningsnivå. Men varför? Och vad kan samhället göra för att skillnaderna i hälsa ska minska? Den 1 oktober anordnar Folkhälsomyndigheten ett seminarium om detta. Läs mer och anmäl på www.folkhalsomyndigheten.se

► Fredag 2 oktober kl. 10-16 inbjuder Läkare, Sjuksköterskor och Tandvård mot Tobak till en kostnadsfri utbild-

ningsdag för vårdpersonal under utbildning samt tobaksavvänjare. Dagen handlar om effektiva avvänjningsmetoder och om en utfasning av tobaksrökningen i vårt land. Platsen är Svenska Läkaresällskapet på Klara Östra Kyrkogata 10 i Stockholm. Anmälan per mejl till info@ymtkansli.org, anmälan är bindande. Programmet webbsänds och kan även ses i efterhand.

► Den nationella konferensen "Förebygg nu" arrangeras 11-12 november i Göteborg. Mer information på <http://forebygg.nu>

► Den 17 november är det dags för ännu ett webbsänt seminarium om Tobacco Endgame – Rökfritt Sverige 2025. Mer information kommer på www.tobaksfakta.se

Gatuaktionen i Visby rönt mycket uppmärksamhet.

Yrkesföreningarna i Visby

För 8:e året i rad var YmT i somras på plats under Almedalsveckan på Gotland. Solen sken både inne och ute. Vi har medvind i vår tobaksfråga.

På tisdagen hade vi som vanligt heldagsseminarium och många intresserade besökare infann sig hos oss på Strand Hotel. Inledningsvis stod Ingrid Talu och Lärare mot Tobak för en viktig diskussion om våra pensionspengar. Ska AP-fonderna investera i tobaksindustrin? Mats Andersson från 4:e AP-fonden lovade att se över frågan.

Barbro Holm Ivarsson och Psykologer, socionomer och folkhälsovetare mot Tobak belyste tillsammans med Mats Burman från Läkemiddelsverket frågan om e-cigarett. Läs faktabladet på PmT:s webbsida för kontinuerlig uppdatering.

Som avslutning bjöd Tandvård mot Tobak in företrädare för de organisationer som stöder Tobacco Endgame. Det var tandvårdsförbunden som beskrev det självklara i att stå bakom, och kvinnoförbunden 1,6 miljonerklubben och KSAN representerade av Alexandra Charles och Leena Harake, som båda stöder Tobacco Endgame för kvinnors skull. Regionrådet Anita Jernberger, Östergötland, beskrev det politiska läget och den angelägna frågan.

Vår gatuaktivitet rönt stor uppmärksamhet. Bert Karlsson, känd nöjesprofil, tog till exempel plötsligt tag i micken och röt ut sin avsky över cigarettökning, och fick ovationer från förbipasserande.

Många viktiga kontakter knöts, och många personer kom fram och gav oss sitt stöd. Vi besökte andra seminarier och tog upp tobaksfrågan i olika sammanhang. Det är viktigt att vi syns och marknadsför vårt tobakspreventiva arbete.

Lena Sjöberg

Utbildning för dig som arbetar med ungdomar

► **VILL DU LÄRA** dig mer om att arbeta tobaksförebyggande bland ungdomar? Med ekonomiskt stöd från Folkhälsomyndigheten genomför Psykologer mot Tobak åtta utbildningstillfällen på olika platser i landet om detta angelägna tema under hösten 2015.

Målgrupp är i första hand personal vid ungdomsmottagningar/ungdomshälsa och elevhälsa. I mån av plats kan även annan personal som möter unga i sitt dagliga arbete delta, t.ex. personal på fritidsgårdar och inom tandvården. Utbildningen täcker förebyggande insatser, metoder för att sluta med tobak, den nya sluta-app:en för ungdomar Fimpaaa! samt vattenpipa, e-cigarett och snus.

Läs mer på: www.psykologermottobak.org

Tobak eller Hälsa

ges ut av paraplyorganisationen **Yrkesföreningar mot Tobak** (► www.tobacco-orhealthsweden.org) där fem föreningar samarbetar för en tobaksfri framtid.

Kansli:

Marianne Roos, Tel: 08-669 81 58

Besöksadress: Klara Östra Kyrkogata 10

Postadress: Box 738, 101 35 Stockholm

E-post: info@ymtkansli.org

Ansvarig utgivare: Lena Sjöberg,

tel 070-663 68 34 e-post: lena.sjoberg@lio.se

Redaktör: Helene Wallskär, tel 070-530 91

88, e-post: helene@mediaproduktion.se

Dahlstedt & Wallskär mediaproduktion AB,

Selmedalsringen 22, 129 36 Hägersten.

Yrkesföreningarna

LÄKARE mot TOBAK

► www.doctors-againststobacco.org

TANDVÅRD mot TOBAK

► www.tandvardmottobak.org

SJUKSKÖTERS KOR mot TOBAK

► www.sjukskoterskor-mottobak.se

LÄRARE mot TOBAK

► www.lararemottobak.se

PSYKOLOGER mot TOBAK

organiserar även socionomer och folkhälsovetare

► www.psykologermottobak.org